

Avrupa Çalışma Ziyareti:

Viyana ve Budapeşte'de
Cinsel Şiddetle Mücadele
Deneyimleri

Avrupa Çalışma Ziyareti: Viyana ve Budapeşte’de Cinsel Şiddetle Mücadele Deneyimleri

Yazarlar: Açelya Uçan, Cemre Baytok, Selime Büyükgöze
Grafik: Feyza

Nisan 2024

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı
Kocatepe Mah. Cumhuriyet Cad. Cumhuriyet Apt.
No:17 Kat: 5 D: 11 Beyoğlu İstanbul
Tel: (0212) 292 52 31-32 www.morcati.org.tr

Avrupa Çalışma Ziyareti:

Viyana ve Budapeşte'de
Cinsel Şiddetle Mücadele
Deneyimleri

Avrupa Çalışma Ziyareti: Viyana ve Budapeşte’de Cinsel Şiddetle Mücadele Deneyimleri

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı olarak 11-14 Eylül 2023 tarihleri arasında, kadın örgütlerinin cinsel şiddete karşı kadınlarla dayanışma deneyimlerini dinlemek üzere Viyana ve Budapeşte şehirlerine çalışma ziyaretinde bulduk. Ziyaret, 5 Mor Çatı gönüllüsünün yanı sıra Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği’nden ve Cinsiyet Eşitliği Politikaları Derneği’nden birer katılımcıyla beraber gerçekleştirildi.

Türkiye’de cinsel şiddetle mücadele mekanizmalarındaki sorunlar ve cinsel şiddet özelinde destek hizmetlerinin yokluğu, bir bütün olarak kadına yönelik şiddetle mücadelede sistemli ve koordineli bir çalışma yürüten Avusturya ve Türkiye ile benzerlik gösteren, politik engellere rağmen çalışmanın yürütüldüğü Macaristan’a birlikte bakmayı önemli kıldı. Türkiye’de destek hizmetleri yok seviyesinde olmasa da, çoğu zaman işleyişinde ve kurum çalışanlarının yaklaşımlarında yaşanan sistematik sorunlar nedeniyle bu hizmetler kadınların ihtiyaçlarını karşılamıyor. Bu açıdan farklı örneklerle bakmak, bizlerin Türkiye’ye dair yürüteceği tartışma açısından zemin hazırlayacaktı, bu nedenle bu iki farklı bağlamı ziyaret etmeyi tercih ettik.

Avusturya, Türkiye’de gerek kadın örgütlerinin gerek Türkiye Devleti’nin, kadına yönelik mücadele mekanizmalarını örnek alarak yakından takip ettiği bir ülke. Avusturya’daki destek mekanizması, feministlerin müdahalesi ve aktif rol almasıyla oluşturulmuş, kadınların maruz kaldıkları farklı şiddet biçimlerine özellikli destek sunan, aynı zamanda bileşenlerinin koordineli bir biçimde çalıştığı bir sistem örneğini oluşturuyor.

2011 yılında İstanbul Sözleşmesi’ni onaylayıp 2013 yılında yürürlüğe sokan Avusturya’da 46 kadın danışma merkezi bulunuyor. Bu danışma merkezleri kadınların maruz kaldıkları farklı şiddet biçimlerine dair destekler sunarken bunların arasında 9’u cinsel şiddete maruz kalanlara odaklı destek çalışması yürütüyor. Bunun yanı sıra cinsel şiddet hakkında destek hatları da bulunuyor. Bu çalışmaların tümü yerel ya da merkezi hükümetin kaynakları ile kadın örgütleri tarafından sürdürülüyor.

Macaristan ise, İstanbul Sözleşmesi’ne karşı duruşta cisimleşen, kadına yönelik şiddeti önlemede siyasi irade yokluğuna rağmen, kadın ve LGBTİ+ örgütlerin güçlü mücadelesi ile dayanışmanın örüldüğü bir ülke. Bu nedenle Macaristan’a baktığımızda iyi bir sistem şöyle dursun, sistemden dahi söz etmek pek mümkün değil. Ülke çapında, kapsamlı destek hizmetleri sunan

kadın danışma merkezleri bulunmazken ancak kadın örgütlerinin yürüttüğü dayanışma sayesinde şiddete maruz kalan kadınlar destek bulabiliyor.

Viyana ve Budapeşte’de ziyaret edeceğimiz örgütleri seçerken, cinsel şiddet alanında bütüncül destek sağlayan ya da önleyici çalışmalar yürüten örgütleri, farklı ülke bağlamlarında yaptıkları çalışmaları ve mevcut sistemi dönüştürmek için verdikleri mücadeleyi de görmek istedik. Bu nedenle bu raporda, cinsel şiddetle mücadelenin yanı sıra örgütlerin diğer çalışmalarından da bahsedeceğiz.

Viyana’da Cinsel Şiddete Karşı Akut ve Uzun Vadeli Destekler

Avusturya ziyaretimizi toplam 9 eyaletten oluşan Viyana ile sınırlı tuttuk. Ülkenin tümünü kapsayan bir sistem mevcut olmasına rağmen, Viyana’nın en iyi uygulamaya sahip olduğunu belirtmekte fayda var. Viyana’da bir kadın tecavüze uğradıysa ve polisi aradıysa önce hastaneye yönlendiriliyor. Hastanelerde “sex-kit” denilen, akut cinsel şiddet durumlarında kullanılacak kitler bulunuyor. Eğer tecavüz sonrası tıbbi müdahale gerekli değilse bu kitler ücretsiz değil. Ayrıca cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlara karşı ilaçlar da yaygın, ama bunlar için de ayrıca ücret ödenmesi gerekli. Eğer tecavüze uğrayan kişi 18 yaşından küçük ise hastaneler durumu ihbar etmek zorunda.

Cinsel şiddetle ilgili diğer destekler, kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında mevcut mekanizmalarla sağlanıyor. Şiddet yaşantısı nedeniyle desteğe ihtiyaç duyan birçok kadının aslında çoklu şiddete maruz kaldığı, dolayısıyla akut bir durum yoksa diğer şiddet biçimlerinin etkisi ile cinsel şiddeti ayırt etmenin güç olduğu Viyana’daki kadın örgütlerinin tecrübesiyle sabit. Hatta bir başka vilayette pilot çalışma olarak yapılacak cinsel şiddet kriz merkezi çalışmasına ilişkin de eleştirileri var.

Cinsel şiddet durumunda destek sağlayan polisler üniformalı olmayan kadın polisler ve oldukça iyi bir çalışma yürüttükleri ifade ediliyor. Kolluk memurları akut durumlarda ifade alabiliyorlar. 14 yaşına kadar çocuklar için özel karakollar bulunuyor ve burada çocuklarla çalışma konusunda eğitilmiş polis memurları görev yapıyorlar. İçinde oyun odası bulunan bu karakollarda çocukları ifadesi kaydediliyor. Görüştüğümüz kişiler, koordinasyonun iyi çalıştığını, ambulans ve polisin çabuk geldiğini ve psikolojik desteğe de hızlı erişilebildiğini ifade ettiler.

Avusturya’da Viyana şehrinde yer alan 3 ayrı kurumu ziyaret ettik. Bu kurumlar devlet tarafından fonlanıyor. Kurumların çalışma biçimleri, yaklaşımları ve Viyana’da cinsel şiddetle mücadeleye ilişkin izlenimlerine ilişkin bilgiler topladık.

Mädchenberatung

Ziyaret ettiğimiz kurumlardan ilki Mädchenberatung adlı 30 yıllık bir örgüttü. Mädchenberatung, cinsel şiddete maruz kalan çocuklara yönelik destek sunan bir kurum. Trans kadın ve erkeklere de destek veriyorlar. Ayrıca gençlere ve yetişkinlere de danışmanlık yapıyorlar. Psikolog, sosyal çalışmacı ve psikiyatristlerin çalıştığı, toplam 6 kişilik bir ekiple çalışmalarını sürdürüyorlar. Viyana'nın merkezinde bulunan yerlerinde geniş bir oyun odası ve çocuklarla oyun terapisi yürütmeye de elverişli oyuncaklar bulunuyor. Cinsel şiddete maruz kalanlara merkezlerinde sosyal ve psikolojik destek sunmanın yanı sıra karakol ve mahkemeye de eşlik edebiliyorlar. Cinsel şiddet yaşayan kişiye "ne yaşadın" diye sormak yerine, karakola giderken binanın neye benzediğini ve orada kendisine hangi soruların sorulacağını anlatarak sürece hazırlıyorlar. Öğretmenler, okul sosyal çalışmacıları, pedagoglar, çocuk korumadan sorumlu kişiler gibi doğrudan destek verenlerle de çalışıyorlar. Çeşitli eğitimlerle de bilgiyi yaygınlaştırıyorlar. 14 yaşından küçük bir çocuğun başvurması durumunda ebeveyn katılımını önemsiyorlar (14 yaş yasaya göre çocuğun sorumluluk alabildiği yaş). Bazı durumlarda çocukla çalışmak yerine çocukla ilişkisi olanları destekleyebiliyorlar. Ebeveyn işbirliği yoksa ihbar ediyorlar. Belirli süreli bir danışmanlık planları var. Gerekirse ve iyi geldiğini düşünüyorlarsa çalışmayı sürdürebiliyorlar. Sosyal çalışmacılar psiko-eğitim de yapıyor. Bunun dışında 2 psikolog çocuklarla çalışmaları sürdürüyor. Bu arada bu kurumda duvarlarda danışanların dilerse başış yapabileceklerini belirten notlar var. Zaman zaman borçlu hisseden ve ödeme yapmak isteyen danışanlar için böyle bir çözüm bulmuşlar. Müdahale merkezi gibi başka kurumlarla işbirliği içinde çalışıyorlar. Avusturya vatandaşları olmayanlar için çeviri hizmeti mevcut.

Viyana Aile içi Şiddete Karşı Müdahale Merkezi

Bu merkez, feminist kadınların da yasa yapım sürecine dahil olduğu ve Mayıs 1997'de kadına yönelik şiddetle mücadele için çıkan Şiddete Karşı Koruma Yasası kapsamında kurulmuş. Polisin bu yasaya dayanarak şiddet uygulayana uzaklaştırma cezası verdiği hanelerde şiddete maruz kalan kadınla iletişime geçerek çalışma yürütüyorlar. Sosyal, psikolojik ve hukuki desteğin yanı sıra kadınlara mahkemede eşlik ediyor, kadınlar için mahkeme dilekçesi yazıyorlar. Yılda 6 binin üzerinde başvuru alan bu merkez, özellikle kollukla çok yakın ilişki içinde çalışma yürütüyor. 14 gün uzaklaştırma kararı uygulama yetkisi olan kollukta ev içi şiddetle ilgili eğitilmiş polister şiddet başvurularıyla ilgileniyor. Polis, başvuru sonrası risk tespiti yapıyor, ilgili kuruma ulaşıyor.

Müdahale merkezinde sadece yetişkinlere destek sağlanıyor. Ancak Viyana'da her bir aile içi şiddet vakasında çocukların durumu değerlendiriliyor ve çocuk ve

gençlerle ilgili çalışan daireye gerekli bilgiler iletiliyor. Vaka polisten merkeze iletiliyor. Merkezde risk analizi önce kağıt üstünde, kadın danışmanlık almak isterse kadınla beraber süreç içinde yapılıyor. Kadın desteklenirken eyalet birimleriyle çalışma yürütülüyor; sosyal yardımların bağlanması, sosyal konut sağlanması, gizliliğin sağlanması, dil kursları, iş bulma destekleri, hukuki sürece eşlik etmek burada işbirliği içinde sunulan destekler arasında. Kadın desteklenirken ise şiddet uygulayan erkekler izleniyor. Hakkında uzaklaştırma kararı alınan erkeklerin 6 saatlik bir danışmanlık hizmeti alması gerekiyor. Sığınakta kalmaksızın destek alan bir kadın söz konusuysa zarar vermemesi için failin de izlenmesi prosedürün bir parçası. Şiddete maruz kalan ancak vize veya oturma izni olmayan göçmen kadınlar da tedbir kararı süresince bu destekleri alabiliyorlar.

Cinsel şiddet söz konusu olduğunda, akut durumlarda ve cinsel şiddetin yabancı birinden gelmesi halinde, bu alanlarda uzmanlaşmış kurumlara yönlendirme yapıyorlar. Ancak cinsel şiddet koca veya partnerden geldiğinden genellikle farklı şiddet biçimleri bir arada olduğu için vaka merkezde kalıyor. Özellikle iltica için gelen kadınların cinsel şiddeti daha sık dile getirdiklerine tanık olduklarını paylaştılar. Yapılan bir araştırmada kadınların sığınaklara gelme nedeni fiziksel ya da psikolojik şiddet iken aslında bu kadınların %80'inin cinsel şiddet yaşadığı fark edilmiş. Kadınlar cinsel şiddetten bahsetmemelerine neden olarak sorulmamasını gerekçe göstermişler. Bu çalışma sonrası artık cinsel şiddet kadınlara soruluyor ve bu sayede kadınların da kendilerini daha rahat ifade ettiği düşünülüyor. Kolluğa gelince; cinsel şiddet söz konusu olduğunda üniformalı polisler değil özel polisler diye tanımladıkları "kriminaller" çalışma yürütüyor. Kolluk memurları ancak akut bir durum söz konusuyla ifade alıyorlar. Çeviri desteği bulunuyor. Şikayet sürecinde ilk ifadenin video kaydı sosyal çalışmacı ile beraber alınıyor. Dava açılırsa kadına yeniden gelmek isteyip istemediği soruluyor. Kadın isterse yeniden gidip ifade verebiliyor, istemiyorsa çekilen videonun kullanılmasını talep edebiliyor. Cinsel şiddete maruz kalan kadının akut ruhsal destek ihtiyacı gözlenirse acil kriz müdahalesi için donanımlı bir başka merkeze yönlendirme yapılıyor. Cinsel şiddet söz konusuyla dava açılmasının Avusturya'da da zor olduğunu öğrendik. Buradaki sistemde failin suçu işlediğinin kanıtlanması gerekli. Savcı eğer failin ceza alması garanti görünüyorsa dava açıyor. Suç duyurusu yapılsa bile bu çoğu zaman işe yaramıyor. 3-6 ay süren soruşturma sürecinde ifadeler kameralı odada alınıyor. Öte yandan davanın açılması durumunda hakim 6 haftada karar vermesi gerekiyor. Avusturya'da hukukçuların kadına yönelik şiddet özelinde hala bir eğitim almaması yargı aygıtının oldukça sorunlu olmasını beraberinde getiriyor.

Bu merkeze translar veya açık LGBTİ+'ların başvurmadığını öğrendik. Bu durumda merkezin ve merkezin çalışmasını düzenleyen yasanın ev içi şiddete odaklanmasının yanı sıra LGBTİ+'ların sistemdeki görünmezliği etken.

Viyana Belediyesi Acil Yardım Hattı

Viyana Belediyesi tarafından finanse edilen ve yürütülen, 7/24 esasıyla çalışan acil yardım hattı 1996'da kurulmuş ve en az 2 kişilik bir ekibin sürekli hazır bulunmasıyla çalışmasını sürdürüyor. Gece saatlerinde bir kişinin hattı yanıtladığı, bir kişinin de yedek olduğu bir sistemleri var. Her çalışanın yedeği bulunuyor; böylece hat aksamadan 7/24 çalışmayı sürdürüyor. Merkezin yeri gizli fakat bazı durumlarda arayan kadınlar yüz yüze görüşmeye de çağrılabilir ve ancak belli bir güvenlik sisteminden geçen kişiler binaya girebilir. Çalışanların nitelikleri ve meslekleri farklı ancak her biri aynı danışmanlığı yapıyor. Bu desteği psikososyal danışmanlık olarak adlandırıyorlar. Bununla beraber kadınların özellikli ihtiyaçları için hukukçu, psikoterapist gibi desteklere de yönlendirebilirler. Merkezde kendisini kadın olarak tanımlayan ve 14 yaş üstü herkese destek sağlıyor. 14 yaşından daha genç olan çocuklarla psikoterapistler çalışıyor. Eğer olayı 14 yaşından daha küçükken yaşadysa bu merkezden değil, özellikli hizmet sunan bir başka yerden destek alması için yönlendirme yapılıyor.

Bu hat kriz anlarında ilk aranan yer. Arayan kadının ihtiyacını ve ne yaşadığını anlamaya çalışıyorlar. Cinsel şiddet söz konusuysa ve olay yeniyse hemen hastaneye yönlendiriyorlar. Bazı durumlarda hastaneye ya da kolluğa giderken kadınlara eşlik ediyorlar. Kriz durumunda yönlendirme yapılabilecek çok sayıda acil yardım desteği olduğu için diğer kurumlarla koordineli şekilde kadınları destekleyebilirler. Olayın üstünden uzun zaman geçen durumlarda ise yüz yüze görüşmeye çağırıyorlar.

Kurumlarla çalışırken geri bildirim veriyorlar ancak savunuculuk adına bir faaliyetleri yok. Mahkeme raporu hazırlamıyorlar. Başvuruları raporlarken kadınların ilk başvurduklarında dile getirdikleri şiddet biçimini istatistiğe dahil ediyorlar. 2022'de yüzde 5'i yüz yüze, kalanı telefon veya internet aracılığıyla olmak üzere 12416 başvuru almışlar.

Çalışanlar süpervizyon desteği alıyorlar. Süpervizyonun bir kısmı kurum tarafından ödenirken bir kısmı da çalışma saatinde destek alındığı için karşılanmıyor.

Yeni bir kurum: Cinsel Şiddet Kriz Merkezi

Avusturya'daki mevcut mücadele mekanizmalarına ek olarak seçim kampanyasının ürünü olarak açılan yeni bir merkezi ziyaret etme olanağı bulamamış olsak da, yapısı ve feministlerin değerlendirmesine ilişkin bilgi aldık. Bu merkez henüz kağıt üzerinde, akut şiddet durumunda hizmet verecek bir yer olarak tasarlanmış. Hastanelerde hali hazırda şiddet için kurulmuş ve hazır kitleri olan birimler varken bu merkezlerin farklılığının

ne olacağı konusunda bir ortaklık yok. Sağlık hizmeti odaklı olarak açılan bu merkezde sosyal çalışmacı da çalışıyor. Ülkede kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda donanımlı adli tıp uzmanı olmadığı ve altyapı eksikliği olduğu belirtiliyor. Öte yandan tecavüze uğrayan kadınların cinsel şiddete ilişkin doğrudan destek almak konusunda çekimser olacağı düşünülüyor. Partnerden gelen cinsel şiddetin önemsenmediği de bir başka izlenim olarak ifade ediliyor. Merkeze polis tarafından yönlendirme yapılacağı öngörülüyor.

Feminist Hareket ve LGBTİ+'larla Dayanışma

Viyana'da kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda oldukça kapsamlı ve incelikli düşünülmüş, iyi bir koordinasyonla ideale yakın şekilde yürüyen bir sistem olmakla beraber aktivizm konusunda görünür bir yapılanma yok. Dayanışma grupları olmaması, bu kurumların kendilerini feminist aktivizm içinde tanımlamaması ve feminist politik perspektif ile hareket etmemeleri mevcut yapı içindeki eksiklikleri ifade etmeyi, zorlukları ortaya çıkarmayı ve değişim yaratmayı zorlaştırıyor.

LGBTİ+'lar için ise görünür bir özellikli hizmet yok. Mevcut sosyal hizmet mekanizmalarının herkes için olduğu söylemi özellikli hizmet ihtiyacı olabilecek LGBTİ+'ları dışarıda bırakabiliyor. Viyana'da LGBTİ+ örgütleri ziyaret etmek şansımız olmadığı için gözlemimiz kadına yönelik şiddetle mücadele mekanizmalarında LGBTİ+'ların ne kadar görünür olduğu ile sınırlı kaldı. Kadına yönelik şiddetle mücadelede özellikli destek hizmeti sunmanın, kadınların maruz kaldığı tüm ayrımcılıkları göz önünde bulundurması gerektiğini düşündüğümüzden, bu eksiklik bizim için dikkat çekiciydi.

Budapeşte'de Cinsel Şiddete Karşı Dayanışma Deneyimleri

Budapeşte'de kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin hizmetler oldukça kısıtlı. Cinsel şiddetle mücadelede de ciddi zorluklar yaşanıyor. Kadın örgütlerinin işbirliği ve koordinasyon konusunda yaşadığı sorunlar ise mevcut hükümetle birlikte arttı. Şiddetle mücadeleye ilişkin politika seviyesinde atılan bir adım, belirlenen özellikli hedefler yok. Avrupa Birliği üyesi olunması itibarıyla bir eylem planı hazırlandıysa da bu plan sadece kâğıt üstünde kalıyor. Macaristan İstanbul Sözleşmesi'ne imzacı ancak taraf değil. Kanunlardaki tanımlar da sözleşmeyle uyumlu değil. Bir diğer yandan, merkezi hükümetin kadına yönelik şiddeti görmezden gelen ve toplumsal cinsiyet karşıtı tutumunun karşısında yerel yönetimin muhalefette olduğu Budapeşte'de kadın örgütlerinin çalışmaları için alan bulabildiğini gördük. Bu nedenle Budapeşte örneği Macaristan'daki genel durumdan farklı özellikleri taşımaktaydı.

Macaristan'da şiddetle ilgili kriz müdahale merkezi varsa da cinsel şiddet söz konusuysa hastanelerin acil servisleri işaret ediliyor. Cinsel şiddete maruz kalan bir kadının en geç 30 gün içinde maruz kaldığı şiddeti ihbar etmesi gerekiyor. Buna karşın mağdur suçlayıcılığın yaygın olduğu ülkede, polise yapılan başvuruların genellikle ciddiye alınmadığının altı çiziliyor. Öte yandan, tedbir kararını polis 72 saat, mahkeme 2 ay süreyle verebiliyor. Şiddete karşı sunulan ücretsiz hukuki destekler olsa da destek sağlayanların yaklaşımına ilişkin sorunlar var.

Cinsel sağlığa ilişkin haklarla ilgili de sorunlar yaşanıyor. Kontrasepsiyonlar ve ertesi gün hapına ulaşmanın oldukça zor olduğu ülkede, kürtaj hakkının da risk altında olduğu görülüyor. Kürtaj erişilebilir olmakla beraber zorunlu danışmanlık süreci erişimi zorlaştırıyor. Her gün 10 kadının medikal kürtaja erişmek için Viyana'ya gittiği söylenen Budapeşte'de kadın ve LGBTI+ örgütleri bu alanda da mücadelelerini sürdürüyorlar. Cinsel sağlık eğitiminin hükümet tarafından engellendiği için artık olmadığı ülkede, ergen gebeliği yaygın bir sorun. Cinsel şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için önleyici çalışmalar arasında cinsellik eğitimiyle ilgili yapılan savunuculuk faaliyetleri de yer alıyor.

NaNe

1994'te feministler tarafından kurulan NaNe şiddete maruz kalan kadınlarla birebir dayanışma kuruyor. Örgütün bir acil yardım hattı bulunuyor. Hatta destek sunanlar örgüt tarafından gerçekleştirilen 6 günlük bir eğitimin ardından 2 ay kadar destek sağlayan kadınları dinliyorlar. Ardından hazır olduğu düşünülürse deneyimli bir başka kadınla başvuru almaya başlayıp 1 yıl içinde mentör ve süpervizyon desteğiyle şiddete maruz kalan kadınlara hat üzerinden kendi başına yanıt vermeye başlıyorlar.

Cinsel şiddeti kadınlar yaşadıkları sıklıkta dile getirmiyor; bazen ilişki içinde cinsel şiddeti içselleştirmiş olan kadınlar olabiliyor. Bu nedenle destek sağlayanların sorular sorarak kadını bu konuda cesaretlendirmesi bekleniyor ancak gönüllüler bu konuda zorluk yaşıyor. Kadınlar çoğu zaman sadece cinsel şiddet nedeniyle başvurmadıkları için (ev içi şiddet, ensest vakaları, gibi) bütüncül bir destek sağlanıyor. Bu nedenle daha önce yalnızca cinsel şiddet odağında çalışan hatlarını diğer hatta entegre etmişler. Ekip ayrıca kadınlarla yürüttüğü 12 seanslık dayanışma gruplarında da kadına yönelik şiddetin dinamikleri, etkileri ve baş etme yöntemleri temalarında şiddete karşı kadın dayanışmasını ve önleyici çalışmaları büyütüyor. Öte yandan, kolluk ve sosyal çalışmacılar için eğitim programları yapmayı sürdürüyorlar. İzleme çalışmaları yapıp raporlar yazıyorlar. Patent ekibiyle uzun süredir birlikte çalışıyorlar. Budapeşte Belediyesi'yle, sözleşmenin hayata geçmesi

dahil olmak üzere, bu alanda işbirliği içerisinde. Öte yandan, aktivizmin önemini de vurguluyorlar, öldürülen kadın ve çocuklar için kampanya ve eylemler düzenliyorlar.

NaNe mevcut sistemin kadına yönelik şiddetle mücadeledeki yetersizliğini ortaya koyuyor. Feminist yaklaşımla yürütülen bir sığınak olmaması ve az sayıdaki mevcut sığınakların kadınların şiddete maruz kalmasını bir çeşit bağımlılık olarak görerek çalışma yürütmesi; uzaklaştırma kararı alınabilse bile bunun nadiren uygulanması şiddetle mücadelede en önemli pratik zorluklardan olarak ifade ediliyor.

Patent

2006'dan beri hukuki destek odaklı olarak çalışmalarını yürüten ve avukatlar tarafından kurulan Patent, erkek şiddetine maruz kalan kadınlara ve çocuklara bir hat üzerinden telefonla destek sunuyor, ayrıca mahkemede kadınları temsil ediyorlar. NaNe ve Patent işbirliği içinde çalışıyor (Nane psikolojik/sosyal destek verirken Patent hukuki destek veriyor). Bunun yanı sıra profesyonellere eğitimler veriyorlar.

Gençlere yönelik toplumsal cinsiyet ve cinsellik eğitimleri var. 13-18 yaş arası genç kızlara açık kamp düzenliyorlar ve bu 170 belediye tarafından destekleniyor. Genç kızlar arasında ilk cinselliğin şiddet içermesi yaygın bir durum olarak belirtiliyor.

Patent de Budapeşte'de ziyaret ettiğimiz diğer örgütler gibi cinsel şiddete karşı önleyici çalışmalara odaklanıyor. 2017 yılında oluşturdukları cinsel eğitim programını, 2021 yılında değişen yasa nedeniyle okullarda uygulamaları mümkün olmuyor. Patent Fidesz'e kadar önceki hükümetlere de eğitimler düzenlemiş ancak bu hükümetle bu sonlandırılmış.

Emma

Emma, 15 yıllık, gebelik ve sonrasında kadınlarla dayanışmayı hedefleyen, annelerle çalışan bir örgüt. Cinsel sağlık ve üreme sağlığı alanında çalışma yürütürken, kadınların yaşadıkları zorlukları ortaya çıkarmak ve bu süreçte kadınlarla dayanışma kurmak için oluşturdukları bir sistem var. Gönüllülerin yürüttüğü bir telefon hattı var ve haftada 20 saat açık. Örgütü, gebelik ve sonrasında kadınlara destek olmak için kurmuşlar ancak kadınlarla yaptıkları telefon görüşmelerinde koca/partnerlerinden gördükleri şiddet ve gebelik öncesi jinekolojik şiddet gibi durumlar da açığa çıkmaya başlayınca şiddet alanına da eğilmek durumunda kalmışlar. Kolaylaştırıcı eşliğinde annelerin feminist perspektifle bir araya gelip birbirleriyle dayanıştıkları destek grupları var.

Bunun yanı sıra Macaristan'da 12 haftaya kadar olan cerrahi kürtaj sürecinde işlem öncesi mutlaka 2 seans danışmanlık alınması gerekiyor. Bu seanslarda kadınları kürtaj olmaktan vazgeçirmek için zorlayıcı uygulamalar olduğunu ve bazen bu randevuların alınması sürecinde kürtaj süresinin dolabildiğini paylaştılar. Bu süreçlerde de kadınlara destek sunuyorlar. Ayrıca telefon hattı üzerinden yüksek oranda çocuk gebeliği başvuruları da aldıklarını paylaşan ekip, istismar durumlarıyla karşılaştıklarında da ihbar için yönlendirmede bulunuyor.

Ukrayna'da yaşanan savaş sonrası göç eden mültecileri desteklemeye yönelik çalışmalar da yapıyorlar.

Hatter

Budapeşte'de LGBTİ+ haklarıyla ilgili 28 yıldır mücadele eden bir örgüt olan Hatter'in de bir danışma hattı var. Şiddete maruz kalan LGBTİ+'lara destek sağlanan bu hatta hukuki ve psikolojik destekler sağlanıyor.

Hatter eğitimler, farkındalık artırma, savunuculuk, danışmanlık, hukuki destek, psikolojik destek gibi çalışmalar yürütüyor. HIV'le yaşayanlar, trans & nb'ler, çiftler için destek grupları var.

Hatter, LGBTİ+'lara yönelik ayrımcılık ve baskının ayrımcılığı tetikleyen kanunun çıkması sonrası arttığını, bunun da umutsuzluk yarattığını anlattı. Propaganda yasağı ile basılı malzemede LGBTİ+ denmesi dahi engelleniyor, okullardaki eğitimler veya toplantılar yasaklanıyor, LGBTİ+ içeren kitaplar poşete konmak durumunda bırakılıyor ve bu alandaki yayınlar "kilise ve okula 200 metre yakınına yaklaşamaz" kuralı ile kamusal alanda LGBTİ+ görünmezleştiriliyor. Özellikle iş hayatında yaşanan ayrımcılıklar yoğunlaşmış durumda. 2020 sonrası itibarıyla Macaristan'da, evsizler, Romanlar ve LGBTİ+'ların ayrımcılığın odağındalar. Budapeşte Belediyesi ile iletişimleri var ve belediyenin işlettiği evsiz sığınağına LGBTİ+'lar da kabul ediliyor. Budapeşte'de sokakta barınmak yasak olduğundan, evsizler için sığınak açılması üstüne çalıştıkları konulardan biri.

Türkiye'de Cinsel Şiddetle Mücadelede Acil İhtiyaçlar

Feministler olarak mücadelemiz sayesinde kadına yönelik şiddetle mücadelede değişimler yarattık. Öte yandan bu değişimler olurken özellikle başka ülkelerde başarıyla sürdürülen bazı sistemlerin Türkiye'ye adapte edilmeye çalışılmasının çeşitli zorluklar yarattığını gördük. ŞÖNİM örneğinde olduğu gibi, kurulan yeni yapının mevcut işleyişteki olumlu uygulamaları ortadan kaldırdığı durumlarla da karşılaştık. Bu nedenle cinsel şiddetle mücadelede

başka ülkelerdeki başarılı uygulamaları ele alırken, aynı zamanda bir sistemi uyarılmanın risklerini de ele almanın önemli olduğunu düşünüyoruz.

Çalışma ziyareti sonrasında, bu ziyaretle elde ettiğimiz deneyimi de katarak, cinsel şiddetle mücadeleye ilişkin Türkiye'deki mevcut durum üzerine konuşmak ve acil ihtiyaçları tespit etmek üzere cinsel şiddetle mücadele alanında uzmanlaşan feministlerle bir araya geldiğimiz bir toplantı gerçekleştirdik. Toplantıda tecavüz kriz merkezleri kurulursa kadınlar başvurur mu, kadınlarla dayanışma kurarken cinsel şiddeti ayırt etmek mümkün olur mu gibi sorular etrafında tartışma yürüttük.

Cinsel Şiddetle Mücadelede Mevcut Durum

Türkiye'de cinsel şiddete maruz kalan kadınların ilk karşılaştığı kişinin kim olduğu, sistemin en önemli sorunları arasında yer alıyor. Kadınlar hangi kuruma başvururlarsa başvursunlar özellikli hizmet sunmak için gerekli kapasiteye sahip kurum ve personelle karşılaşmıyor. Bu durum kadınların yeniden travmatize olmasının yanı sıra hukuki süreç başlatmaları durumunda mevcut delillerin kayıt altına alınmaması ya da eksik alınması nedeniyle zorlanmalarını da beraberinde getiriyor.

Uygulamada kadınlar çoğu zaman ilk olarak kolluğa başvuruyor. Cinsel şiddete maruz kalan kadınların ifadesini ise genellikle Aile İçi Şiddet Bürosu alıyor. Burada alınan ifade kadınların hukuki sürecini çok etkiliyor; tüm dava dosyasını etkileyecek olan bu ifadeler çoğu zaman eksik alınıyor. Kamera kaydı da her zaman olmuyor.

Sağlık kurumları cinsel şiddete maruz kalan kadınların sıklıkla başvurduğu kurumlar arasında. Kamu Hastaneleri Başkanlığında kadına yönelik şiddete ilişkin çalışan bir birim var. Ancak bu birimin ŞÖNİM'le koordine bir şekilde çalışmadığı anlaşılıyor. Birinci basamakta tespit edilen kadına yönelik şiddet başvurularının dahi nadiren ŞÖNİM'e iletildiği anlaşılıyor. Sağlık kurumlarına başvuran ve akut destek ihtiyacı duyan kadınlar için özellikli bir birim yok. Hastanelerin acil servisleri başka pek çok akut durum arasında buradaki özellikli durumu ayıracak donanıma sahip değil. Ayrıca kadınların cinsel saldırı sonrası gebeliğin oluşmasını ve cinsel yolla aktarılan enfeksiyonları önleyici ilaçlara erişimi yaygın değil.

Kadınlar cinsel şiddet sonrası sağlık kurumuna başvurduğunda bildirimde bulunup bulunulmaması ise kuruma, hekimin tutumuna göre değişebiliyor. Yasada bildirim yükümlülüğü olmakla beraber kadınlar çoğu zaman şikayet etmek istemiyor ya da hemen şikayet etmekten yana olmuyor. Her halükarda delillerin saklanması kadınlar hukuki süreç başlatacak olursa çok

önemli oluyor. Sağlık çalışanı ise kendisini korumak ve etik tutum arasında sıkışabiliyor. Zarar vermemek ilkesi en öncelikli olsa da bu ilkenin ihlal edildiği durumlarla da karşılaşabiliyor.

Öte yandan devlet hastanelerinde Kadın Tıbbi Destek Birimleri'nin açıldığı da ifade ediliyor. Bu birimlerde kadın doğum uzmanı, ebe ve psikolog çalıştığı belirtiliyor. Ancak bu kişilerin konu özelinde uzmanlaşmadığı ve hastane çalışanları da dahil kimsenin 7-24 esasıyla çalışan birimin işleyişine ilişkin net bir bilgiye sahip olmadığı anlaşılıyor. Savcılık yönlendirmesiyle ve kolluk eşliğinde geline bu birim, hastane içindeki bir ilk başvuru merkezi gibi çalışmıyor.

Kadınların sağlık raporlarının nasıl hazırlandığı önemli bir konu. Jinekologlar tarafından yapılan raporlamalar önemli olsa da kapsamlı adli tıp raporlarının cinsel şiddet davalarında daha çok işe yaradığı görülüyor. Bu raporların bağımsız kurumlar tarafından hazırlanması -üniversitelerin adli tıp anabilim dalları gibi- gerekiyor. Cinsel şiddet davalarındaki cezasızlığın çoğu zaman delilsizlikten kaynaklanması akut durumda iyi delil toplanmasını ayrıca önemli kılıyor.

Cinsel Şiddeti İfade Edebilmek için Zaman ve Alan Yaratmak

Kadınların cinsel şiddete maruz kaldıklarında çeşitli ihtiyaçları olabiliyor. Bununla beraber cinsel şiddetin çoğu zaman hukuki çerçeveye sıkıştığı gözlemleniyor. Özellikle hukuki süreç başlatmak istemeyen kadınların nereden ve nasıl destek alacağı konusunda bir kafa karışıklığı var. Akut desteklerin yanı sıra uzun vadede ortaya çıkan ihtiyaçların da karşılanması gerekli. Bununla beraber uzun vadeli ortaya çıkan ihtiyaçları diğer şiddet biçimleriyle iç içe geçmiş bir biçimde görebiliyoruz. Çoğu zaman bunları ayrı ele almak mümkün olmadığı gibi kadınların her türlü ihtiyacına bütüncül olarak bakmak, uzun vadeli desteklerde öne çıkması gereken bir şey oluyor. Kadın danışma merkezlerinin bu ihtiyaçların da gözetildiği ve yaygın olarak bulunan, ulaşılabilir merkezler olması gerekiyor. Ayrıca ŞÖNİM'lerin de kadınların hem akut dönemde hem de uzun vadede ortaya çıkan ihtiyaçlarını gözeterek koordinasyonu sağlaması kritik önemde.

Kısa ve Uzun Vadede Ortaya Çıkan İhtiyaçlar

Akut durumlardaki ihtiyaçlar için hastanelerde uzmanlaşmış, ihtiyaca yanıt verecek özellikli birimler ve bu birimlerde prosedüre de hakim, alanda uzmanlaşmış sağlık çalışanlarının ve ilgili medikal materyalin bulunması gerekiyor. Böyle bir birimin olması delil açısından da çok önemli. Cinsel

şiddet sonrası akut ihtiyaçlar ele alındığında ŞÖNİM benzeri merkezlerden ziyade yataklı hastane birimleri bir ihtiyaç olarak ortaya çıkıyor.

Cinsel şiddeti dile getirmek çoğu kadın için zor oluyor. Kadınların ilk etapta kendini hazır hissetmemesi mümkün ancak uzun vadede işe yarayacak delillerin toplanması da önemli. Burada kadınları desteklemenin, şiddetin etkileriyle başa çıkmasını kolaylaştırmanın yanı sıra kadınlar adaleti nasıl aramak ister sorusuyla beraber sürece eşlik edecek destek ekiplerinin olması gerekiyor. Kadınların başvuruda bulunabileceği tüm ilgili kurumlarda gerekli donanımına sahip çalışanların olması, işini yapmayanların şikayet edilebilmesi önemli. Bu nedenle akut-acil durumlar dışında, kadınların cinsel şiddetle ilgili destek alacakları merkezlerin kadına yönelik şiddet konusunda özelliikli destek sunan kurumlar olması, bu kurumların aynı zamanda cinsel şiddet konusunda destek vermesinin önemli olduğunu düşünüyoruz.

Hukuki süreç cinsel şiddet söz konusuysa en öne çıkan başlık oluyor. Öte yandan kadınların sadece hukuki süreçte ortaya çıkan ihtiyaçlarına odaklanmak, kadının ruhsal olarak iyileşmesini de failin ceza almasına bağlayan bir anlayışı beraberinde getiriyor. Bazı kadınlar için ise yaşananı dile getirmek ve adını koyabilmekle başlayan sürecin kendisinin dahi –adalet sağlanamasa bile– güçlendirici olabildiği gözetilmeli.

Kapsamlı ve güvenli cinsellik ve cinsel sağlık eğitimlerine erişim, sınırların ve cinsel şiddetin ne olduğunun öğrenilmesi önleyici çalışmalar açısından oldukça önemli. Kadınların cinsel şiddet tanımı içine neyin girdiğini bilmemesi şikayet etmemeyi beraberinde getiren unsurlar arasında yer alıyor. Yaşananın ne olduğunu bilmek ve adını koyabilmek cinsel şiddetle mücadelede güçlendirici birincil adımı oluşturuyor.

Avrupa Çalışma Ziyareti:

Viyana ve Budapeşte'de
Cinsel Şiddetle Mücadele
Deneyimleri

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı
Kocatepe Mah. Cumhuriyet Cad. Cumhuriyet Apt.
No:17 Kat: 5 D: 11 Beyoğlu İstanbul
Tel: (0212) 292 52 31-32 www.morcati.org.tr

f MorCatiVakfi

X morcativakfi

ig morcati_vakfi